

בארץ תקופה ממושכת, מה גם שיוסף בצרי ז"ל אשר הוצא להורג, נתפס בביתו. אף-על-פי-כן זוכה. המשפט כוסה בהרחבה על-ידי נציגי העתונות הזרה; ה' פרוטוקולים פורסמו בעיתונות המקומית הזרה, והנה, קבע בית המשפט הנ"ל, כי הפצצות הושלכו על-ידי נציגי התנועה. קביעה זו לא נעשתה כלאחר יד. רק לאחר העלאת ראיות קבע בית-המשפט את מה שקבע.

האם מלכתחילה חייבים אנו לגלות יחס עוי יין לקביעת בית המשפט העיראקי? רק משום שבית משפט עיראקי קבע זאת, אנו מבטלים את הדברים כלאחר יד? נראה לי כי קביעת בית-המשפט העיראקי מצריכה חקירה והממי שלה נדרשת לקיים חקירה זו. מי זרק את הפצצות? על דעת מי נזרקו? מדוע הוטלו?

אין זה הכל. ענייני התנועה נהלו ברשלנות, אפילו ברשלנות פושעת עד כדי הפקרת חיי אדם.

★ ★ ★

מדוע נשלח תגר?

ההודעה תגר הגיע לעיראק כדי להחליף את מרדכי בן פורת. כפי שסופר, נתגלה תגר במיקרה, כשניכנס לחנות הכליבו אורודיבק, זוהי על-ידי פליט פלסטינאי, שהכיר עוד מתקופת שהותו בארץ-ישראל. אחרי שוהה הצליחו להסיק את דעתו של הפליט ויהודה תגר עזב את חנות הכליבו, מבלי שיאונה לו כל רע. בנסיונות אלה, וכדי שלא לסכן את חבריו, חייב היה מר תגר לעזוב את עיראק. תחת זאת מצא מר תגר לנכון לחזור לאותה חנות, כעבור שבוע ימים בערך, יחד עם מרדכי בן-פורת. מדוע חזר? מדוע חזר עם פורת נתפסו ונעצרו. למזלו של בן-פורת שוחרר במערכת (שוב, עדות לכך שלא הכל היה מושחת ורקוב במערכת השיפוט), וכך ניתן לבן-פורת להימלט מעיראק, בין מעצרים של השניים למעצרי האחרים חלף זמן. האחרים לא נעצרו מיד.

מדוע לא הוזהרו האחרים? מדוע לא הורו להם לעזוב את עיראק, או לפחות להחבא עד עיבור זעם? מדוע לא נשמרו שמות בסודיות? מדוע ידע כל אחד על כל אחד? אילו היו מוזהרים אולי היה מסתים הדבר אחרת. ניהול רשלני וכושל זה, שהביא בעקבותיו לגילוי הרשת כולה, טעון חקירה ובירור יסודי.

מדוע ביקשו להחליף את בן-פורת? מדוע נשלח תגר? פרץ סיכסוך בין אנשי התנועה המקומיים לבין בן-פורת. חברי התנועה עצנו כי בן-פורת והחבורה הסובבת אותו מתנשאים על פני כולם. בן-פורת הפך לטענתם לדיקטטור, שאינו מתחשב בדעת האחרים. המנוח הפך לחוקל שמטוב, יור

**הוכר קשר ההשתקה!
בן-גוריון ולבון מגיבים!
מכתב גלוי לאשכול
"יש לברר את האמת!"**

רק, אלא משהו שיכול להיות קונטרה, כמו פינחס ספיר. לא היו אלה שתי התגובות היחידות לפירסומי העולם הזה. התגובה הקצרה ביותר — האומרת יותר מכל יתר התגובות — היתה זו של דויד בן-גוריון. במכתב אל עורך העולם הזה (ראה מדור מכתבים), כתב: "... הכותרת בשער עתונך אינה אלא עלילת-שחא".

כותרת זו אמרה: "עסק הביש הראשון של בן-גוריון". ממכתב בן-גוריון השתמעה הכחשה רק לכותרת השער, לא לתוכן המאמר. כלומר: הוא הכחיש את שייכותו שלו לעסק הביש.

יש פרשות שאי אפשר להשתיקן. הן גדולות מדי, והן נוגעות לליהם של אנשים רבים מדי, כדי שאפשר לקבור אותן בשקט. כזו היא פרשת הפצצות שהוטלו בבגדאד, ב-1951. קוראים לה "העסק הביש הראשון". 125 אלף יהודים שלחו מעיראק חיים מזה 15 שנה בצל הפרשה הזאת. לגביהם, "ציונות אכזרית" אינה סתם מונח אלגנטי; הם חשו אותה על בשרם. הם יודעים, כי הפצצות נועדו להפחידם ולפגוע בהם, ולדרבנם לעזוב את עיראק. אבל לא רק עולי עיראק יודעים על קיום הצל הכבד הזה. ידעו עליו, כל השנים האלה, קומץ של אנשים במדינה. אלא שאיש לא העז לדבר עליו בגלוי. בשיא החיכוך על פרשת לבון

במן היסוד: "קרה דבר, שעד היום הוא בגדר מיסתורין, באחת מהארצות השכנות, וכתוצאה מן הפעולה הזאת ניתלו שני יהודים ורבים אחרים נידונו לתקופות מאסר ועבודות-פרך ארוכות." הגיב דויד בן-גוריון, כנאמרו הגדול במרכז מפא"י, בינואר 1961: "מר לבון סיפר מועדה (ועדת חוץ ובטחון של הכנסת) כאילו המעשה נעשה גם לפני בואו למשרד הבטחון. זוהי עלילה מרושעת." על אותו נאום הגיב העולם הזה (1216), באותו שבוע, באישום חמור. אישום זה הכיל, בפעם הראשונה, האשמה מפורטת, ככל שניתן היה אז לפרשה, לאמור: "בימי כהונתו של דויד בן-גוריון כראש-הממשלה וכשר-הבטחון בוצעה פעולה מסוימת, מוצעת עד אין שיעור יותר מעסק-הביש המסויים, שעסקי-הביש המסויים היה רק מטופש, הרי אותו מעשה גבל עם פשע."

הדברים נכתבו על מנת להניע את בן-גוריון לתבוע את העתון למשפט, שיביא לבירור פרשה זו. כי דרך אחרת לגילוי העובדות לא היתה אז. אולם בן-גוריון התעלם מאישום זה. לפני שבועיים ניתן העולם הזה לפרסם את הדברים לראשונה, במפורש, בפרשה, שכל כך התאמצו להעלימה, פרצה לאור. וזאת בצורה הרעועת והסנסציונית ביותר: על שער העולם הזה (1494), תחת הכותרת: "פצצות נגד יהודים." במשך שבוע המשיך לפעול ביעילות קשר ההשתקה. לא רק האנשים המואשמים שתקו, גם העתונות התעלמה מן הגילויים הסנסציוניים.

אבל פרשה מסוג זה אי אפשר בכל זאת להשתיק. האנשים היו מוכרחים לדבר. אחרים מהם עשו זאת מתוך דחף פנימי להצטדק, להסיר מעצמם את האשמות החמורות. אחרים השיבו לשאלותיו הישירות של העולם הזה.

★ ★ ★

ספיר מאשים

ראשון המדברים היה מרדכי בן-פורת. הח"כ מאורי יהודה, שהיה מפקד הרשת הישראלית בעיראק, באותה תקופה. בראיון ארוך בידיעות אחרונות הכחיש בשצף-קצף כי הפצצות הוטלו בידי אנשי-הרשת היהודיים, הצהיר כי

מי נתן את ההוראה?

הקהילה בעיראק, שלח שליח ודרש את החלפת בן-פורת. הוא טען כי קבוצת בן-פורת, על-ידי מעשיה, גרמת נזק לתנועת העלייה, לעולים עצמם, וכן גם — תסכן את חייהם של אותם יהודים אשר החליטו להישאר בעיראק.

בסך הכל הוטלו בפרק הזמן הנדון שש פצי צות, הולן במקומות ריכוז של יהודים. אחת מהן הוטלה במשרדי שרות ההסברה האמריקאי קאי בבגדאד. תמויד הושלכו הפצצות בזמנים בהם חדלו יהודים להירשם לעלייה ולזויתור על נתינותם העיראקיות. אחרי כל פצצה גבר מחדש זרם הנרשמים.

הפצצות שהוטלו הגבירו את פחדם של יהודי עיראק, מכיון שהוסבר כי הם הוטלו על-ידי שונאי יהודים. המיקרה החמור ביותר היה שיקרה של הטלת פצצה בסמוך לבית הכנסת על שם מסעודה שטוב, שם נהרג נער יהודי ונפצעו בניו סלים כדורי, הנמצא עתה בישראל. מעשה זה חמור במיוחד מאחר ובבתי-כנסת זה התרכזו בקביעות לא פחות מאלפים יהודים מדי יום ביומו, שהמתינו לעלייה. רק במיקרה נמנע אסון חמור פי כמה.

מר בן-פורת, כפי שפורסם בידיעות אחרונות, טוען כי הלחישות וההאשמות בנושא זה, כאילו הוא וחבריו אחראים להטלת הפצצות, הוטחו לאחורנה, מתוך מניעים מפלגתיים. אני מצהיר בזה, כיהודי יוצא עיראק, המעורה בין יוצאי עיראק ופעיל בקרב ציבור יוצאי עיראק, כי ההאשמות הנ"ל הועלו מייד לאחר המשפט בעיראק, וכי מר בן-פורת וחבריו הואשמו בפומבי בישראל, על-ידי מספר עולים מעיראק, עוד בשנת 1955 בזמן שרצו למנות את מר בן-פורת לראש המועצה המקומית אור-יהודה.

הכחשה האומרת הרבה. כי אם לו עצמו לא היתה שייכות — למי היתה? או, כמילים אחרות: מי נתן את ההוראה?

אף הוא תושב אור-יהודה. מרדכי אלוייה, איש מפא"י פעיל ומתנגדו החריף של בן-פורת, פנה לראש הממשלה ולשר המשפטים בדרישה פשוטה: להקים ועדת-חקירה, שתברר באורח מוסמך את הפרשה. מכתב זה הוא מיסמך בפני עצמו, ובשלב זה אין מה להוסיף לתוכנו. כתב אלוייה, בין השאר: "... פרשת עיראק 1951" טעונה חקירה ובירור יסודי. חלק ניכר מאלה שנטלו חלק במאורעות אלה מצויים בתוכנו, ניתן בנקל לחקור ולברר את אשר אירע למעשה. כדי למנוע אי הבנות כלשהן, אני הפץ להקדים ולומר, כי אין בכוחני חלילה לחלל את זכרם של שני הרוגי בגדאד, ומובן שאני מביע את סלידתי מעונשי המוות שנגזרו ובוצעו. מאידך, העונשים החמורים שנגזרו, בהם לבד, אין עילה לסילוף העובדות ולמתן תיאורים כוזבים.

אשמה רצינית ביותר מוטחה כלפי בית-הדון העיראקי לפי מיטב ידיעתי והבנתי ניסה בית-המשפט למצוא את הדברים עד תום. מר בן-פורת, שעמד בראש התנועה, נשלח מטעם ממשלת ישראל לניהול פעולות התנועה בעיראק, טוען בידיעות אחרונות כי ההרשעה התבססה על הודאות כוזבות שניתנו מפאת העיניניים ולפיכך אין להסתמך עליהן. כאדם שהיו לו מהלכים בבתי-המשפט בעיראק, וכאחד שהכיר אישית את השופטים הנוגעים בדבר, איני יכול להסכים לגיירות שהועלו...

לדעתי לא פוברק המשפט, כך, למשל, נתגלה נשק בבית משפחת כבאנה. בקשר עם כך נעצרו סלים כבאנה ואמו. השניים זוכו. הם הצליחו להוכיח שהנשק הוטמן על-ידי אחיו של סלים, יוסף כבאנה, אשר לא נעצר משום שהצליח להימלט ארצה. הנה, דווקא כאן, למרות העובדה שנתגלה נשק בביתם של הנזיל, החליט בית-המשפט לזכות את השניים מכל עבירה שהיא, והם נמצאים בארץ כיום. ששון צדיק, אחד הנשאלים, שהה בארץ ישראל המנדטורית כשבע שנים, רק לאחר מכן חזר לעיראק. אילו פוברק המשפט ניתן היה בנקל להרשיעו, לאור העובדה ששהה

ההודאות אשר הושמעו בבית-המשפט העיראקי היו כוזבות. השבוע פנה העולם הזה אל האישים המרכזיים בפרשה זו ומסביבה, במטרה לחקור באופן יסודי את כל הפרטים. אחד הנשאלים היה פינחס לבון. הוא הצהיר: "בזמן כהונתי במשרד-הבטחון שמעתי שיש דבר כזה. אך איני יכול להגיד זאת מתוך ידיעה יסודית."

"היה שם, בעיראק,

בדקתי את העניין. הרבה זמן לאחר שנגמרה הפרשה, שמישהו הדביק לה את השם פרשת לבון — מתוך יחסי-אנוש וחברות טובה — שמעתי את השמועה על הבירור שהתי-נהל. אבל לא היה שום בירור משפטי, לא עסקו בזה שופטים, לא היתה ועדת-חקירה-משפטית. כשאמרתי בעת החיכוך על הפרשה, כי היו פרשות קודמות — התכחתי גם לזה וגם לדברים אחרים.

★ ★ ★

מה מכחיש בן-גוריון?

גם בן-פורת נתבקש להשיב על מספר שאלות. תשובתו: "יש בידי המסקנות של 'הבירור' יש לי צילום, ואביא את זה לבית-המשפט, אם יהיה משפט. אני משפט נגד כל מי שטען כי יהודים או ישראלים זרקו את המצצות שזרקו בבגדאד. אניש את המשפט בתנאי (שא) זה לא יתפרסם בהעולם הזה, כי לא אניש משפט נגד העולם הזה, (וב) שהמפרסם לא יהיה איוה דג